

harp glittered above the heart of the English Queen», – сяюча арфа символізує герб Ірландії, кажучи про любов Королеви до цієї країни; «*President is the American dream*» – Барак Обама символізує достаток та успіх – американську мрію, що є прагненням усіх американців, а отже й ірландців.

На основі проведеного лінгвістичного аналізу церемоніальної промови можна зробити висновок, що стилістичні засоби та прийоми відіграють важливу роль у публічному мовленні та церемоніальних промовах зокрема, оскільки за їх допомогою оратор досягає поставленої мети, апелюючи до почуттів слухача. Перспективою проведення дослідження є здійснення аналогічних лінгвостилістичних аналізів й інших типів церемоніальних промов з метою встановлення їх характерних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Stephen E. Lucas The art of public speaking / Lucas E. Stephen // 8-th edition.
2. Гундаренко О. Церемоніальна промова як тип публічної комунікації / О. Гундаренко // Наукові записки. Серія: філологічні науки. Випуск 67. 2006. – С. 341 – 346.
3. Офіційний сайт новин уряду Ірландії. Режим доступу: <http://www.merrionstreet.ie/index.php/2011/05/taoiseach-enda-kenny-speech-to-introduce-president-barack-obama-at-college-green-dublin-23rd-may-2011/>.
4. Публічний виступ у діловому спілкуванні. – Режим доступу: http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=742.

О.В. Антонов

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
науковий керівник: канд. філол. наук Н.Д. Борисенко*

Вплив расової ідентичності комуніканта на його комунікативний стиль (на матеріалі сучасної американської драми)

Наше дослідження статусних характеристик мовця, які відображаються у персонажному мовленні американської драми, є актуальним, оскільки на сучасному етапі незмінним залишається інтерес лінгвістичних студій до вивчення реалізації лінгвістичних механізмів у процесі комунікації [1: 5; 2: 27; 6: 17]. Нерозв'язаним залишається питання створення типології статусних характеристик, що впливають на комунікативний стиль, при

цьому матеріалом дослідження може виступати як реальна комунікація, так і персональне мовлення драматургічних творів.

Дослідження комунікативного стилю, у свою чергу, є на часі. Наразі не існує єдиного визначення комунікативного стилю, хоча мають місце успішні спроби його аналізу у різних контекстах. Однак визнається, що комунікативний стиль є складною та багаторівневою структурою. Так, Л.В. Кулікова розглядає комунікативний стиль у міжкультурній комунікації, при цьому особлива увага приділяється поняттю комунікативної поведінки та робиться значний акцент на кумулятивній функції мови як засобу соціо-культурної ідентифікації та автентичності. Крім того, дослідниця виділяє національний стиль комунікації як один із рівнів комунікативного стилю [2: 5].

Інший російський лінгвіст В.І. Карасик велику увагу приділяє дослідженню комунікативного стилю у контексті дискурсу, а саме визначає комунікативний підхід до вивчення останнього, що базується на комунікативних обставинах як найважливішому змістотворчому компоненті, вважаючи його одним з найефективніших методів аналізу дискурсу [1: 9].

У контексті категорії ввічливості аналізує комунікативний стиль Т.В. Ларіна, яка зробила значний внесок у його дослідження на основі порівняльного аналізу англійської та російської мов. Розглядаючи дані мови крізь призму міжкультурної комунікації, дослідниця виділяє специфічні риси стилю комунікації та засоби і методи формування категорії ввічливості.

У своєму дослідженні Й.А. Стернін розглядає поведінковий аспект комунікативного стилю на макрорівні, вводячи поняття національної комунікативної поведінки, що у його розумінні являє собою сукупність норм і традицій спілкування певного народу [6: 18]. Даний компонент комунікативного стилю є важливим для цілісного аналізу поняття та створення багаторівневої моделі комунікативного стилю, оскільки відповідно до точки зору Й.А. Стерніна, комунікативна поведінка є невід'ємним аспектом комунікації, який приймає участь у кодуванні та

декодуванні інформаційного потоку, надаючи йому специфічних рис національної ідентичності [6: 22].

Комунікативний стиль визначаємо як певний спосіб побудови процесу комунікації, який включає мовні та мовленнєві засоби, що реалізується у певних мовленнєвих та комунікативних актах, використання тактик та стратегій для досягнення певної комунікативної цілі. Оскільки комунікативний стиль має багаторівневу структуру, що включає у себе як базовий комунікативний стиль конкретної особистості, так і національний комунікативний стиль, який у свою чергу є проявом національної ідентичності, ми можемо говорити про особливості індивідуального та національного комунікативних стилів. Беручи до уваги той факт, що статусні параметри відображаються у мовленні комуніканта [2: 12; 7: 35], ми висуваємо гіпотезу про те, що статусні характеристики мовця впливають на його комунікативному стилі. Метою даної розвідки є аналіз впливу расової приналежності на формування та функціонування комунікативного стилю.

Поняття "раса" визначається як певна група людей, що історично склалася в певних географічних умовах, яка володіє деякими загальними спадково-зумовленими морфологічними і фізіологічними ознаками. Крім цього, представники однієї раси володіють певними лінгвально-стилістичними особливостями комунікативного стилю, що зумовлені фізичними, етнічними та соціо-культурними та історичними факторами, що впливали на розвиток тієї чи іншої раси.

Так, наприклад, аналіз комунікативних стилів представників різних рас у контексті міжрасового спілкування показує певні відмінності.

TAYLOR: [to KENT] What?! She doesn't know me... [to KIMBER] You don't know me...

FLIP: [to KENT] Can you shut her up?

KIMBER: [to FLIP] That's OK, honey. I'm OK. [To TAYLOR] Yes, so you know me well. Yes, Europe –Peace Corps. And so help me here, there you were, at this privileged institution, with your famous dad and your new laptop to soothe yourself, and you're upset because some stupid sorority chicks are mean to you?

KENT: *[under his breath] Oh God.*

CHERYL *Seems like a fair question.*

[Long pause]

So I'm gonna... OK.... There's coffee, decaf and regular, in the kitchen.

[CHERYL stops before getting to the kitchen, now interested in Taylor's tirade]

TAYLOR: *No, Kimber. I was upset because people like you can't see it. Your inner-city kids aren't supposed to succeed... As long as they can stay ignorant and dependent on you, they won't have to mess up the white spaces. They let one or two of us in who've had enough privilege to almost play the game. Just enough to make us think we're special. It's a grand mindfuck. Then Kimmy here goes slummin' for five minutes and knows all about it.*

[To Kimber] You can kiss my black ass is what you can do with your I'm-such-a-Goddam-saint-inner-fuckin'-sanctum-of-rebellious-white-liberal bullshit. Don't you ever come to me like that. You need to get your white ass out of my world, or keep your hippie drivel to your own damn self... [Mumbling to herself] Fuckin' I'll show Dad what happens if he won't notice me... I'm too deep for cotillions, I'll fuck black and show them all, bitch.

[Lydia R. Diamond, "Stick fly", p 62-63]

У полілозі беруть участь Тейлор, Фліп, Кент, Шеріл – афроамериканці приблизно одного віку, які відносяться до середнього класу та мають приблизно однакове соціальне становище, та Кімбер – біла жінка 32-х років, яка також відноситься до середнього класу. Основними дійовими особами є Кім та Тейлор, між якими відбувається жвава дискусія, яка яскраво розкриває особливості їх манери спілкування.

Комунікативний стиль двох жінок має суттєві відмінності, більшість яких спричинена расовою ідентичністю. Тейлор спочатку робить акцент на тому, що Кімбер зовсім її не знає (*[to KENT] What?! She doesn't know me... [to KIMBER] You don't know me...*), спочатку звертаючись до Кента і лише потім до жінки. Потім героїня переходить у наступ. Вона зазначає, що такі люди як Кім не можуть побачити справжньої причини її засмученості, використовуючи тактику іронізування (*No, Kimber. I was upset because people like you can't see it*), акцентуючи увагу саме на фразі "like you", що у

свою чергу пов'язано із певною стереотипізацією расової дискримінації, яка мала різкі прояви під час соціалізації афроамериканців та проявлялась у систематичному порушенні їх громадянських прав та свобод як представників "нижчої раси". Дану точку зору підкріплюють наступні репліки героїні, наприклад, *"As long as they can stay ignorant and dependent on you, they won't have to mess up the white spaces"*, де використовується тактика відчуження опонента від соціуму комуні канта на основі майнових, соціальних, а у даному випадку расових відмінностей (*white spaces*). Тейлор впевнена, що створюється ілюзія расового рівноправ'я шляхом надання певних привілеїв декільком обраним, що і доводить за допомогою тактик переконання та констатування (*They let one or two of us in who've had enough privilege to almost play the game. Just enough to make us think we're special*). Далі дівчина застосовує вульгаризм, щоб підкреслити свою правоту, зазначаючи, що вся ця ілюзія є жорстокою оманю (*It's a grand mindfuck*). Вся репліка спрямована на жорстку критику точки зору Кім як "білого аутсайдера", яка, за допомогою вже зазначеної тактики відчуження, має на меті декларативно підтвердити, що представники інших рас (а більш за все білі) не можуть зрозуміти становище афроамериканців у США зважаючи на свою наївність та/чи небажання розуміти оточуючий світ. Тейлор адресує свої слова Кімбер, однак не звертається до неї напрямую, її аудиторією виступають усі присутні і ніхто конкретно у той самий час, намагаючись звучати авторитетно і декларативно, також є тактикою комунікативного "подавлення" співрозмовника.

Наступна репліка вже адресована безпосередньо опонентці. Щоб підсилю ефект від сказаного та донести свою точку зору, Тейлор рясно використовує вульгаризми для образи співбесідниці та підсилення ефекту своїх слів (*You can kiss my black ass; your white ass*), лайливу лексику (*Fuckin'; I'll fuck black and show them all, bitch*), висловлює зневагу до позиції опонентки, негативно характеризуючи її поведінку та погляди, називаючи її *"I'm-such-a-Goddam-saint-inner-fuckin'-sanctum-of-rebellious-white-liberal bullshit"*, де вона використовує стратегію відкритої та повної критики основних психофізичних та соціокультурних характеристик

опонентки, кінцевою метою якої є повне психологічне подавлення опонентки, що має звести нанівець подальше бажання вести дискусію чи висловлювати свою точку зору. Іншим можливим наслідком при тримання наміченої стратегії може стати розпалення конфлікту та перехід до відкритої ворожості у процесі комунікації, включаючи також комунікативну поведінку. Дівчина часто використовує слово *ass* для самоідентифікації та ідентифікації опонентів, надаючи йому еквівалентного значення "я, ти". Наприклад, у репліці "*You need to get your white ass out of my world*" Тейлор вимагає, щоб Кім не лізла у її справи, при цьому образа підсилюється расовою паралеллю за кольором шкіри (*white ass*), що несе у собі відтінок негативного значення. У той же час, відбувається расова самоідентифікація та відділення героїні "від білих". В кінці свого монологу, Тейлор звертається до самої себе, намагаючись говорити тихо і нерозбірливо, однак репліку чують оточуючі. Дівчина знову проявляє високий рівень агресії, використовуючи менш насильствителі у складі погрози (*Fuckin' I'll show Dad what happens if he won't notice me...*); та промісив (*I'll fuck black and show them all, bitch*), де останнє слово є негативною оцінкою представників білої раси, включаючи Кім.

Зовсім іншим виявляється комунікативний стиль опонентки Тейлор, Кімбер. Не зважаючи на досить бурхливу реакцію дівчини на репліку Кім, жінка намагається запобігти конфлікту, використовуючи тактику уникнення конфлікту (*That's OK, honey. I'm OK*), де використання пестливого звертання має на меті послабити комунікативне напруження оточуючих. Вона також вдається до само репрезентації, що має на меті надати її словам більшої ваги (*Yes, so you know me well. Yes, Europe –Peace Corps*). Потім Кім переходить у наступ, наводячи добре структуровані аргументи для більшого ефекту, застосовуючи тактику логічного обґрунтування та переконання (*And so help me here, there you were, at this privileged institution, with your famous dad and your new laptop to soothe yourself*). Як фінальний аргумент, Кім наводить проблему, яка є для Тейлор важливою, проте, яку мовець не вважає важливою для себе, про що свідчать використані лексичні одиниці (*and you're upset because some stupid sorority chicks are mean to you?*).

Отже, комунікативні стилі Кім та Тейлор мають специфічні, расово-зумовлені риси, які мають суттєві відмінності. Так, більш м'який, інтелігентний, логічно-структурований стиль, у якому використовуються тактики переконання, аргументованого обґрунтування, наведення прикладу та аналізу ситуації контрастує з емоційно-забарвленим, агресивним та авторитарним стилем Тейлор, яка на перевагу Кім, застосовує тактики відчуження опонента, погроз, використання вульгаризмів, авторитетного переконання, навернення своєї точки зору, розпалення та маніпуляції конфліктною ситуацією.

Расовий компонент відіграє важливу роль у формуванні комунікативного стилю та арсеналу лінгвістичних тактик та стратегій. Особливе місце займає опозиція black-white, яка акумулює у собі стереотипні негативі міжрасові стосунки на підсвідомому рівні, що базуються на взаємній нетерпимості.

Подальша перспектива розвідки полягає у більш детальному розгляді та аналізі впливу расової само ідентифікації на формування комунікативного стилю з урахуванням таких факторів, як соціальний статус, вік, стать та інші, що є на часі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В.И. О категориях дискурса. – Волгоград: Волгоградский государственный педагогический университет, 2006.
2. Куликова Л.В. К 90 Коммуникативный стиль в межкультурной парадигме / Л.В. Куликова; Красноярск. гос. пед. ун-т им. В.П. Астафьева: Монография – Красноярск, 2006. – 392 с.
3. Куликова Л.В. Межкультурная коммуникация: теоретические и прикладные аспекты (на базе русской и немецкой культур): Монография / Л.В. Куликова. – Красноярск, 2004.
4. Ларина Т.В. Категория вежливости и стиль коммуникации. Сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций. Изд-во Рукописные памятники Древней Руси, 2009. – 516 с.
5. Латынов В.В. Стили речевого коммуникативного поведения: структура и детерминанты // Психологический журнал. – 1995. – № 6.
6. Стернин И.А., Ларина Т.В., Стернина М.А. Очерк английского коммуникативного поведения. – Воронеж: изд-во «Истоки», 2003.
7. Стернин И.А., Прохоров Ю.Е. Русские: коммуникативное поведение: учебное пособие. – М.: Изд-во ФЛИНТА, 2011. – 327 с.
8. Lydia R. Stick Fly – Evanston, Illinois, Diamond, Northwestern university press, 2008. – 143 pag.